

ЭЛКАРТ улуттук төлөм системасы эл кызматында

Азыркы учурда Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн жана Улуттук банкынын маанилүү милдеттеринин бири нактадай эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үлүшүн арттыруу болуп эсептелет.

Натыйжалуу акча жүгүртүлүшүн уюштуруу үчүн Кыргыз Республикасынын Өкмөтү жана Улуттук банкы тарабынан Кыргыз Республикасындагы нактадай эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үлүшүн арттыруу боюнча 2012-2017-жылдарга мамлекеттик программа бекитилген. Элдин финансылык сабаттуулугун жогорулатуу максатында Улуттук банк мамлекеттик программанын алкагында ишке ашырылып жаткан иш-чаралардын биринде эмгек акыны банктык төлөм картасынын жардамы менен алуу процесси тууралуу маалымдаган.

Эмгек акы долбоору – бул эмгек акыны жана башка төлөмдөрдү банктык төлөм карталарга которуу дегенди түшүндүрөт. Бул мекемелердин кызматкерлерине эмгек акы долбоорунда катышуу бүткүл республика боюнча жайгашкан банктык төлөм карталарды тейлөөчү банкомат жана нак акча берүүчү жайлардын түйүндөрүндө эмгек акыларын тез алууга жана убакытты үнөмдөөгө мүмкүнчүлүк берет. Мекемелерге – эмгек акы долбоорун киргизүү – кызматкерлерге эмгек акыны берүүдөгү нактадай акча жүгүртүлүшү менен байланышкан чыгымдарды кыскартуу мүмкүнчүлүгүн берет.

–Бюджеттик кызматкерлер эмгек акыларын банк эсептеринен алуу процессинде эмне кылуулары керек, жанында кандай документтер болуш керек, кайсы банкка барыш керек?

–Эмгек акыны банктык төлөм картасы аркылуу алуу үчүн ар бир кызматкер өзүнүн жайгашуусун, иштөө убактысын, көрсөтүлүүчү кызматтардын түрлөрүн, тейлөө тарифтерин эске алып, өз алдынча кароо менен тейленгиси келүүчү коммерциялык банкты тандап жана тандалган банкта эсеп ачат.

Эсеп ачуу үчүн кызматкерге банк менен эки нускада эсепти ачуу жана тейлөө жөнүндө келишимди түзүү зарыл (кызматкердин паспорту жанында болушу керек). Алардын бири банкта калат, экинчиси кызматкер – эсептин ээсине берилет.

Кызматкер колундагы келишим менен өзү иштеген мекеменин бухгалтериясына келишимде көрсөтүлгөн банктык эсепке эмгек акысын которуу тууралуу арызды менен кайрылат. Ушул арыздын негизинде, бухгалтерия кызматкерлердин бардык

Биз Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын төлөмдөр системасы Башкармалыгынын төлөмдөр системасын талдоо жана өнүктүрүү бөлүмүнүн адиси Жеңишбек Ташмаматовго эмгек акы долбоору боюнча бир нече суроолор менен кайрылдык.

республика боюнча жайгашкан банктардагы эсептерине акча каражаттарды которуу үчүн мекеменин банк-агентине төлөө тапшырмасын даярдайт.

–Банктык төлөм карттар түрүндөгү бул жаңылык мамлекеттик кызматкерлерге жумушуна тоскоолдукту же ыңгайсыздыкты алып келбейби? (мисалы, кызматкерге белгилүү бир убакытка өзүнүн жумуш ордун банкка же ведомстволордо банктык филиалдарына баруу үчүн таштап кетүү керек болот)

–Тескерисинче. Эгер кардар жөн эле коммерциялык банкта же анын филиалында эсепти ачса, анда ал ошол банктын жумуш тартибине толук байланат. Төлөм картасы банкоматтар, соода түйүндөрүндөгү терминалдар же башка коммерциялык банктардын филиалдары жана сактык кассалары аркылуу эсептеги акчасын каалаган убакта алууга мүмкүнчүлүк берет.

Албетте биздин республикада төлөм карттарды кабыл алуу жана тейлөө боюнча инфраструктуранын өнүгүүсү көптөгөн башка өлкөлөргө салыштырганда жогорку деңгээлде эмес. Бирок акыркы учурда рыноктун бул сектору бат өнүгүп жатат деп айтууга болот. Бүгүн төлөм карттарын колдонуунун ыңгайлуулугу үчүн ар кандай соода жана тейлөө түйүндөрүндө, турист агенттиктеринде, банктарда жана алардын филиалдарында эл аралык жана улуттук төлөм системаларынын карттарын кабыл алуу жана тейлөө боюнча терминалдар жана банкоматтар жайгаштырылган.

Ал эми ыңгайсыздыктарга токтоло турган болсок, ал нактадай түрдө эмгек акыны алган учурларга мүнөздүү кызматкерлердин ишканалардын кассасында кезекте туруусу, айлык акыны кечиктирип берүүлөрү. Карттарды колдонуу тажрыйбасы биринчи жарым жыл ичинде төлөм картты алган адамдар анын ичиндеги бардык акчаларды дароо эле чыгарып алгандыгын көрсөттү. Бул мыйзам

ченемдүү процесс, анткени кандай гана жаңылык болбосун ага дароо эле ишеним жарала бербейт, эски адаттар сактала берет. Бирок төлөм карттарды колдонуу тажрыйбасы бара-бара адамдардын аң-сезимин өзгөртүүдө. Карт кармоочулар телефон, газ же жарык үчүн нактадай эмес түрдө төлөө үчүн карттарында азыраак сумманы калтыра башташты. Акырындык менен банктык эсептеги калдык суммасы көбөйө берет, анын үстүнө банк аларга пайыздарды депозит түрүндө төлөп турат.

Демек, ыңгайсыздыктар баштапкы этапта гана пайда болушу мүмкүн. Бара-бара карт кармоочулар карттардын колдонуу артыкчылыктарын баалай башташат, анткени эмгек акыны алуу, эсептен акчаны чыгаруу, эсепти толтуруу, төлөмдү жүргүзүү же төлөм картты колдонуу менен сагып алууну төлөм мүмкүнчүлүгү бардык жерлердеги банкоматтарда, банк филиалдарында, сактык кассаларда, почталык бөлүмчөлөрдө пайда болду.

–Мына ушул эмгек акы долбоорлоруна бухгалтериялардын мамилелери кандай болууда?

–Банктар уюмдарга кызмат акы долбоорлорун сунуштаганда, алар кассада нак акча менен байланыштуу көйгөйлөрдүн болбостугуна басым жасашат. Эмгек акыны төлөп берүү, нак акча заказ берүү жана алууга кеткен чоң убакыттын үнөмдөлүшү божомолдонот. Нактадай акчаны жеткирип берүү жана сактоо менен байланыштуу көйгөйлөрдөн жана чыгымдардан кутулаары маалымдалат. Бирок бардык эле бухгалтерлер бул пикирге кошула беришпейт. Көбү эмгек акы долбоордун киргизүүсү жана кызматкерлердин карт эсептерине эмгек акылардын которулушу алардын жумушуна эч кандай өзгөрүүлөрдү алып келбейт, жөн гана төлөп берүү системасы өзгөргөн болот-деп эсептешет.

Төлөм карттын жардамы менен эмгек акыны төлөп берүү жөнүндө келишимди түзүү үчүн, мекеме кээ бир документтердин па-

кетин даярдап бериши керек. Мекеменин ар бир кызматкеринин атына банк акчаларды киргизе турган эсепти ачат. Бул пакет бардык банктар үчүн бирдей жана ал кызматкерлерге жана төлөм карттарын колдонуу менен байланыштуу суроолорун чечүүгө ишеним берилген адамга тиешелүү маалыматтарды камтыйт. Бирок келишимди түзүү – бул биринчи гана кадам. Мекеменин кызматкерлери менен түшүндүрүү сүйлөшүүлөрүн өткөрүү зарыл. Төлөм картты кандай колдонуу тууралуу жеткиликтүү жана кенен түшүндүрүү керек, төлөм карттын колдонуу мөөнөтү тууралуу, кызматкерлер төлөм карттардын жардамы менен жүргүзүлө турган операциялар жөнүндө маалымат берүү керек. Андан тышкары кызматкерлерге эгер алардын ою боюнча алардын эсебиндеги операциялар туура эмес эсепке алынып жатса жана эгер алар банктан келген көчүрмө менен макул болбогон учурларда кантип аракет кылуу жөнүндө түшүндүрүп айтып берүү керек. Картты жоготкон учурда (же уурдап кетсе) кызматкерлер банкка тез арада кайрылуу жана ал жөнүндө маалымдоо керек экендигин түшүндүрүү абдан зарыл.

–Эмгек акы долбоорлорун жүзөгө ашырып жаткан Элкарт улуттук төлөм системасы тууралуу кыскача айтып берсеңиз?

–2004-жылы коммерциялык банктар тарабынан “Банк аралык процессинг борбору” жабык акционердик коому түзүлгөн. “Банк аралык процессинг борборун” түзүүнүн негизги максаты – бир мейкиндикте бардык банктарды бириктирген жана республиканын бардык жеринде иштеген улуттук төлөм системасын түзүү болгон. Бул улуттук төлөм системасы Элкарт деп аталат жана банк аралык процессинг борборунун оператору болуп эсептелет.

Элкарт улуттук төлөм системасы социалдык долбоорду ишке ашырууну жана бюджеттин ачыктыгын камсыз кылган көйгөйлөрдү чечүүнү көздөйт, себеби ал минималдуу чыгымдар менен бюджетке болгон чекене төлөмдөрдүн же ошондой эле калктын бардык катмарына бюджеттен болгон төлөмдөрдүн киреше деңгээлине жана аймактык жайгашуусуна карабастан керектөөлөрүн камсыз кылат. Элкарт системасы улуттук масштабдагы аймактык төлөм системасы болуу менен жана финансылык маалыматтары менен иштөөнү Кыргыз Республикасынан сырткары чыгарбастан жүргүзүү менен социалдык долбоорлордун керектүү деңгээлдеги улуттук коопсуздугун камсыз кылат.

Элкарт улуттук төлөм системасында эң көп тармактагы банкоматтардын жана пос-терминалдардын түйүнү өлкөнүн бардык региондорунда жайгашкан:

* -1710 банктардын кассаларында нак акча берүүчү жана дүкөндөрдө сатып алууда төлөөчү пос-терминалдар.

* -426 нак акча берүүчү, акча каражаттарын которуучу, коммуналдык тейлөөлөрдү жана башка төлөмдөрдү жүргүзүүчү банкоматтар.

Элкарт улуттук төлөм системасынын түзүлүшүнө бардык банктар төлөм системасынын катышуучулары киргендиктен анын инфраструктурасы дайыма өсүүдө.

Элкарт төлөм системасы улуттук төлөм системасы болуп социалдык долбоорлорду ишке ашыруусу көздөгөндүгүнө байланыштуу тейлөөлөрдүн баалары дагы бардык калктын катмарын камтуу максатында түзүлгөн.

Маектешкен Абдимухтар АБИЛОВ

